

Кульберг М. С.,

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

ОСНОВНІ ЗАСОБИ СЕМАНТИЗАЦІЇ НЕЗНАЙОМОЇ ЛЕКСИКИ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО СЛОВНИКА СТУДЕНТІВ

Стаття присвячена проблемі розширення потенційного словника студентів для читання текстів за фахом в оригіналі. В статті розглядається відмінність між активним, пасивним та потенційним словниками людини. Протиставляються різні думки щодо засобів семантизації незнайомої лексики.

Ключові слова: активний (продуктивний), пасивний (рецептивний), потенційний словник, засоби семантизації, мовна здогадка.

Статья посвящена проблеме расширения потенциального словаря студентов для чтения текстов по специальности в оригинале. В статье рассматривается различие между активным, пассивным и потенциальным словарями человека. Противопоставляются различные мнения в отношении способов семантизации незнакомой лексики.

Ключевые слова: активный (продуктивный), пассивный (рецептивный), потенциальный словарь, способы семантизации, языковая догадка.

The article deals with the problem of broadening students' potential vocabulary for reading original professional texts. The difference between active, passive and potential vocabulary of a person is being examined in the article. Different opinions concerning methods of unknown vocabulary's semantisation are being opposed.

Key words: active (productive), passive (receptive), potential vocabulary, methods of semantisation, language guess.

Навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах має на меті досягнення рівня професійного/вільного володіння мовою, що, на думку Колеснікова О.О., "має на увазі той ступінь розвитку комунікативної компетенції, коли індивід є здібним ефективно взаємодіяти з іншими комунікантами в межах найрізноманітніших ситуацій спілкування (разом з професійними)" [6, с. 107].

При навчанні іноземної мови неможливо вивчити весь лексичний склад мови, який складається з багатьох тисяч багатозначних лексичних одиниць. Це і не є потрібним, тому що на практиці під час спілкування люди використовують обмежений словниковий запас, який залежить від тих або інших комунікативних сфер.

Словниковий запас кожної людини складається з трьох шарів. Ядро, яке і представляє собою лексичний мінімум, дослідники називають активним (продуктивним) словником. До нього можна віднести лексичні одиниці, які використовують для продуктивних видів мовленнєвої діяльності, тобто для говоріння та письма.

Більший шар називають пасивним (рецептивним) словником. До нього відносяться лексичні одиниці, які можна упізнати під час рецептивних видів мовленнєвої діяльності – читання та аудіювання, але продуктивно їх не використовують. При навчанні іноземної мови обов'язково повинна відбутися диференціація цих двох шарів. Проте між ними залишається тісний зв'язок [1, с. 29].

Вчені стверджують, що загальне розуміння під час читання настає, коли знайомими є 70% слів. Проте, оскільки навчання читанню направлено на те, щоб досягти адекватного розуміння, в тексті знайомих слів повинно бути не менш 85%, що складатиме рецептивний словник в 2300-2500 найбільш вживаних слів [5, с. 333].

Найбільшим та безмежним шаром є потенційний, або рецептивний, словник, до якого належать не вивчені раніше лексичні одиниці, про значення яких можна здогадатися під час читання або аудіювання за допомогою знайомих словотворчих елементів, подібністю з рідною чи іншими іноземними мовами (інтернаціональні слова), конверсією, контекстом. Якщо реальний словник, до якого входять активний та пасивний, є приблизно однаковим у тих, хто навчається, однакового ступеня навчання, то потенційний може бути різним за рахунок самостійного читання. Саме цей словник необхідно постійно розширяти.

Як стверджують такі відомі вчені як І.М. Берман, І.Л. Бім, В.А. Бухбіндер, А.Д. Климентенко, О.О. Миролюбов та інші, для розширення потенційного словника слід застосувати різні засоби семантизації.

Найшвидшим та найлегшим засобом семантизації є переклад, який не розвиває мовну здогадку та відчуття мови, тому їм слід користуватися лише на початковому рівні, тому що чим менше досвіду на іноземній мові, тим більше приходить використовувати рідну мову, і в таких випадках, коли не можна застосувати інші способи семантизації.

Для того, щоб розвиток мовної здогадки проходив успішно і у студентів можна було виробити "відчуття мови", то при читанні оригінальної літератури слід уникати перекладу, якщо без нього можна обійтись, щоб стимулювати здогадку, не виховувати прагнення здобувати все в готовому вигляді, як вважають вчені [2, с. 168].

Основними способами семантизації без перекладу вчені називають опору на предметну (зовнішню) наочність, опору на мовну та мовленнєву (внутрішню) наочність. Під опорою на предметну (зовнішню) наочність розуміють розкриття значення іноземного слова шляхом демонстрації предметів, дій, малюнків, позначених цим словом. Опора на мовну наочність – семантизація слова засобами іноземної мови: інтернаціональні слова, словотворчий та етимологічний аналіз лексичних одиниць. Опора на мовленнєву наочність – розкриття значення іноземного слова в мовленнєвій ситуації та в контексті.

В німецькій мові існує багато можливостей для розширення потенційного словника за рахунок складних та похідних слів, словотворення, інтернаціональних слів, синонімів та антонімів, переносом значення, тобто метафори і метонімії, фразеологізмів, дефініції, тлумачення, контексту (вузького чи широкого, а також позамовної ситуації). Дослідники стверджують, що роботу над словом в контексті необхідно поєднувати з роботою над ізольованим словом.

Таким чином, для розширення потенційного словника та розвитку мовної здогадки при поясненні нової лексики необхідно використовувати і поєднувати різні засоби семантизації.

Після прочитання тексту студентам потрібно активізувати нову лексику для того, щоб вона ввійшла до пасивного словника і щоб студенти в подальшому могли пізнавати дані лексичні одиниці в інших контекстах.

Як зазначає Колесніков О.О., когнітивна складова курсу “визначає набуття шляхом іноземної (німецької) мови найбільш початкових спеціалізованих знань в галузі основ деяких наук, на які спирається спеціальність” [7, с. 77]. Тому слід приділити увагу розширенню потенційного словника студентів.

Література:

1. Берман И. М. Методика обучения английскому языку в неязыковых вузах / Берман И. М. – М. : Издательство “Высшая школа”, 1970. – 230 с.
2. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе / Бим И. Л. – М. : Просвещение, 1988. – 255 с.
3. Бухбиндер В. А. Методика обучения немецкому языку в средней школе / Бухбиндер В. А. – Киев, “Вища школа”, 1984. – 201 с.
4. Дмитриченко М. Ф. Вища освіта і Болонський процес: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Дмитриченко М., Хорошун Б., Язвінська О., Данчук В. – К: Знання України, 2006. – 440 с.
5. Климентенко А. Д. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе / Климентенко А. Д., Миролюбов А. А. – М. : Педагогика, 1981. – 455 с.
6. Колесников А. А. Обратная связь как особый элемент структуры интеракции // Иностранные языки в высшей школе / Колесников А. А. – Выпуск 3 (14) 2010. – С. 107-116.
7. Колесников А. А. Обучение студентов организации профессиональноориентированного преподавания немецкого языка в профильной школе (на основе элективного курса “Deutsch im Tourismus”) // Иностранные языки в высшей школе / Колесников А. А. – Выпуск 1 (16) 2011. – С. 75-82.
8. Ляховицкий М. В. Методика преподавания иностранных языков / Ляховицкий М. В. – М. : Высшая школа, 1981. – 159 с.
9. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці) : Навчальний посібник / Ніколаєва С. Ю. – К. : Ленвіт, 2008. – 285 с.
10. Пассов Е. И. Учебное пособие по методике обучения иностранным языкам / Пассов Е. И. – Воронеж, 1975. – 283 с.
- Рахманов И. В. Общеобразовательное значение изучения иностранного языка / Рахманов И. В. // Очерки по методике обучения немецкому языку. – М. : Высшая школа, 1974. – С. 26-37.
12. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / Селіванова О. О. – Полтава, Довкілля. – К., 2010. – 844 с.